

برخی علل فردی طلاق در بین زوجین

سهیلا نصراللهی^۱

چکیده

خانواده یکی از مهمترین گروه های اجتماعی است که به سبب نیاز انسانها به زندگی اجتماعی شکل گرفته است؛ لیکن امروزه در پی تغییرات گسترده ای که در جوامع حاصل شده، آسیب های فراوانی بر پیکره این نهاد وارد شده است که نتیجه آن سست شدن این نهاد و گسترش روز افزون طلاق است. افزایش نرخ طلاق در جامعه ایران نیز که طی سال های اخیر رو به فزونی نهاده، نگرانی های اجتماعی فراوانی را به وجود آورده و اثرات جبران ناپذیری در حیطه فردی و اجتماعی برجای گذاشته است. محقق در این تحقیق به روش توصیفی، تبیینی و با استفاده از ابزار کتابخانه به بررسی برخی عوامل فردی در مردان از جمله ضعف اقتصادی، ترش رویی، بی احترامی و برخی عوامل فردی در زنان مانند، افسردگی، بی ادبی در کلام، فخر فروشی پرداخته است. اگر هر کدام از زن و مرد آگاهی های لازم را کسب نکنند چه بسا زندگی آنان با مشکل مواجه می شود و در آخر منجر به طلاق می گردد ولی اگر هر کدام از طرفین برخی علل فردی که منجر به جدایی می شود را شناسایی کنند آمار طلاق کاهش پیدا می کند.

کلیدواژه ها:

جامعه، خانواده، زوجین، زنان، طلاق، علل فردی، مردان.

^۱ سطح دو، فاطمه الزهرا گلشدت، www.baranasrolahi@gmail.com

مقدمه

یکی از مهم ترین رکن هر جامعه ای خانواده است که در آیات قرآن و روایات مختلف از مهم ترین مأموریت های پیامبر اصلاح ساختارها و قوانین اجتماعی در حوزه های مختلف از جمله قوانین مربوط به نظام خانواده است. طلاق به عنوان پدیده ای تاثیرگذار در بین زن و مرد و حتی اجتماع شده است. به قدری این پدیده مهم و حیاتی است که یکی از سوره های قرآن به نام طلاق نام گذاری شده است. از جمله عواملی که منجر به فروپاشی نظام خانواده است علل فردی مانند: اقتصاد، ترشروی، خیانت و اجتماعی مانند: کاهش نقش گروه، مذهب و خانواده می باشد.

محقق در این تحقیق برآن شده است با استفاده از روش توصیفی -تبیینی به نتیجه ای برسد که چه عواملی در زنان و در مردان به طور جداگانه منجر به طلاق می شود و با شناخت برخی از این علل و آگاهی پیدا کردن هر یک از زن و مرد راهکار را پیدا کرده و در صدد آن برآیند تا آن را برطرف کنند و به نظام خانواده استحکام و نشاط ببخشند.

در کتاب بهشت خانواده، دکتر سید جواد مصطفوی علل فردی که منجر به تزلزل در زندگی مشترک میشود به طور جداگانه بررسی شده است و در کتاب روابط سالم در خانواده از داود حسینی عواملی که اگر در خانواده هر فرد رعایت نکند ممکن است به طلاق و جدایی بینجامد بیان شده است.

در مقاله ی آسیب شناسی طلاق علل و عوامل و راهکارهای پیشگیری از آن نوشته ی مسعود صدرالاشرفی و همکاران به بررسی علل و عوامل موثر بر طلاق در حوزه های: فردی، شخصی و اجتماعی و راهکارهای آن پرداخته است و در مقاله ی عوامل طلاق زودرس نوشته ی حسین صالحان به بررسی عوامل قبل از ازدواج و بعد از ازدواج پرداخته است. در پایان نامه ی عوامل فرهنگی موثر بر طلاق نوشته ی زهره صیادیان به بررسی عوامل فرهنگی از جمله ارزش ها و باورها پرداخته و در پایان نامه ی بررسی علل طلاق نوشته ی محمدابراهیم شرینی به عواملی چون، اختلالات روانی و خصومت فردی پرداخته شده است، اما محقق این مقاله به بررسی عوامل فردی در زنان و مردان به طور جداگانه می پردازد.

۱- برخی علل فردی طلاق در مردان

محیط خانواده هر چقدر هم پر از صفا و صمیمیت باشد دچار فراز و نشیب هایی است که هرکدام از زن و مرد دچار آن می شود و این به واسطه ی تفاوت هایی است که در ساختارهای وجودی زن و مرد نهاده شده است. چه خوب است که هر مردی علل فردی را که منجر به جدایی می شود بررسی کند تا شاید به ریشه ی آن مشکل پی ببرد و از فروپاشی نظام خانواده جلوگیری کند.

۱-۱- ضعف اقتصادی

از منظر قرآن تامین نیازهای مادی زن به عهده ی شوهر می باشد و قرآن مردان را سرپرست و قیم می داند، اما اگر مردی تلاش نکند که این مسئولیت را به نحو احسن انجام دهد و در جهت رفع نیازهای همسر خود بکوشد چه بسا که نظام خانوادگی شان با چالش های مالی رو به رو می شود و این عدم مسئولیت پذیری منجر به فروپاشی زندگی مشترکشان می گردد.^۱

۲-۱ بی احترامی

مقصود ما از احترام، نگرشی است که در آن همسران برای هم احترام بسیاری قائلند و یکدیگر را ارزشمند می دانند. افزون بر این، همسران علاقه مندند که این احترام را بر زبان آورند و آن را به نوعی ابراز کنند. احترام در اصلی ترین شکل خود به صورت توانایی گوش دادن و توجه به همسر، نشان داده می شود.

روشن است که این توانایی ها، از نگرش صرف فراتر می رود و به ارزش گذاری فعالانه و قدردانی احترام آمیز تبدیل می شوند. در زندگی مشترک، شاید رعایت کامل آداب امکان پذیر نباشد، ولی وجود احترام متقابل، اصلی اساسی است. احترام به این معنا نیست که زن و شوهر عواطف و احساسات خود، مانند خشم، سرسختی، ناراحتی روحی و غیره را از یکدیگر پنهان و آن ها را به صورت عقده های روانی

^۱ بهشتی، خانواده در قرآن، صص ۱۵۵-۱۶۶.

روی هم انباشته کنند.^۱ درگیری ها و اختلاف های آشکار، هنگامی پدید می آیند که پرده ی حرمت میان آن دو دریده شود و طرفین برای یکدیگر ارزش و احترامی قائل نباشند.

بزرگداشت و تکریم شخصیت، نیاز طبیعی هر انسانی است. چنانچه کرامت انسانی حفظ نشود، سوء ظن ها و بدبینی ها سراسر وجود او را فرا می گیرد و در پی انتقام جویی بر خواهد آمد.^۲

امام صادق می فرماید: «مامن رجل تکبراً و تجبراً لا لذته و جدتها فی نفسه» «هیچ کس تکبر و طغیان نمی کند مگر در اثر ذلتی که در نفس خویش احساس میکند.»^۳

۱-۳ دخالت های بی جای دیگران

پیامبر صلی الله علیه و آله می فرمایند: «اعظم الناس قدراً من ترک مالا یغنیه»^۴ «بزرگترین مردم از نظر قدر و منزلت کسی است که به کارهای بیهوده در نیاید که به او ربطی ندارد.»

از جمله زیبایی ها و نشانه های عقل زندگی، مداخله نکردن در امور دیگران است. برخی مردم در مسائلی که در قبال آن وظیفه ای ندارند، دخالت و اظهار نظر می نمایند، این کار افزون بر آن که وقت را تلف می کند و انسان را از کارهای خودش باز می دارد، عوارض زیان بار اجتماعی نیز به دنبال دارد. امور حرامی مانند غیبت، تهمت و اهلنت به دیگران. در بسیاری از موارد علت طلاق در بین زوجین دخالت بی جای دیگران می باشد. اینکه خانواده زن در امور شخصی زندگی زوج به شدت دخالت کرده و در هر موردی نظر می دهند. این امر نه تنها موجب سرد شدن زوج از یکدیگر بلکه منجر به فروپاشی زندگی آنها می گردد.

از این رو احادیث اسلامی به شدت از این کار نهی کرده اند و فرموده اند که مومن باید از آنچه به او مربوط نمی شود دوری کند.^۵

^۱ حسینی، روابط سالم در خانواده، صص ۲۲-۲۳.

^۲ همان، صص ۳۷-۳۸.

^۳ کلینی، الکافی، ج ۲، ص ۳۱۲.

^۴ مجلسی، بحار الانوار، ج ۷۱، ص ۲۷۶.

^۵ رحیمی، زندگی موفق، رازهای خوب زیستن، ص ۲۷.

۴-۱ نداشتن ارتباط کلامی موثر

ارتباط کلامی، تبادل معنایی میان افراد است که از طریق زبان حاصل می شود که شامل ارسال و دریافت پیام های کلامی است که کانال های مهم آن گوش کردن و صحبت کردن است. صحبت کردن مهم ترین شکل ارسال پیام است که انسان ها با آن افکار و عقاید، احساسات و خواسته های خود را بیان می کنند. استفاده های مناسب از این کانال های ارتباطی نقش بسیار زیادی در بهبود روابط بین فردی دارد اما عدم آشنایی با اصول درست صحبت کردن، ایجاد سوء تفاهم و تعارض می شود.

در زندگی زناشویی نیز شیوه ی اصلی ارتباط زوج ها باهم صحبت کردن است وقتی گفت وگویی بین آن ها دوستانه و رضایت بخش است، رابطه نیز خوب احساس می شود و، وقتی گفت وگویی سلطه جویانه، گستاخانه است رابطه نیز ناخوشایند احساس می شود.

امام علی علیه السلام می فرماید: «همانا این دلها همانند بدن ها آشفته می شوند، پس برای شادابی دلها، سخنان زیبای حکمت آمیز را بجوید»^۱.

لازم به ذکر است که فشارهای ناشی از کلمات نامناسب و سخنان روح آزار، امواج مغزی را به شدت تحت تاثیر قرار می دهد. این امواج آرامش فرد را مختل و رفتار وی را از حالت عادی خارج می کند و این آغازی برای تنش و اختلاف است^۲.

۵-۱ شرابخواری

«شراب» از نظر لغوی یعنی مایع نوشیدنی و از «شُرْب» یعنی نوشیدن گرفته شده است اما از نظر اصطلاحی همان مایع مست کننده می باشد. این کلمه فارسی است و عربی آن «خمر» است و خمر از نظر لغوی یعنی پو شاندن. راغب می گوید: «اصل خمر یعنی پو شاندن شیء و آنچه با آن چیزی را می پو شانند، خمار گویند، ولی در تعریف، خمار به آنچه زن، سر خود را با آن می پو شاند گفته شده و به شراب از آن جهت خمر می گویند که عقل را پو شانده و زایل می کند». شراب خواری

^۱ نهج البلاغه، حکمت ۹۱، ص ۴۵۹.

^۲ مرضیه کرات، خدیجه جلالی، سمیه صیادی و همکاران، ارتباط کلامی همسران از منظر اسلام و روان شناسی، صص ۲۵-۲۶.

۵-۲ بی ادبی در کلام

ادب، نگاه داشتن حد هر چیز و آراستن خود به ارزش هایی است که آدمی را از اشتباه درسختن و رفتار حفظ می کند. پاره ای از اندیشمندان قرآن را «مادبه الله» یعنی کتاب ادب ساز الهی دانسته اند. اینان «دبستان» را «ادبستان» تفسیر کرده و آفرینش را مدرسه ای گسترده و بی کران برای تربیت آموزی و ادب آفرینی شمرده اند.^۱

۶-۲ فخر فروشی

از زشتی های اخلاق فخر فروشی به دیگران است، فخر فروشی در فرهنگ اسلام به عنوان گناه و معصیت شناخته شده، و آلوده به این حالت شیطانی، مستوجب عقاب الهی است، مگر اینکه توبه کند و به ادب و وقار و خضوع و فروتنی بازگردد.

زن و شوهری که نسبت به یکدیگر تعهد شرعی و اخلاقی دارند، و با دیدن یکدیگر قبل از ازدواج مورد پسند یکدیگر واقع شده اند، و با وضعی که از نظر خانواده و مال و جمال و قوم و قبیله هریک داشتند و مورد قبول واقع شدند، و اکنون با یکدیگر زندگی می کنند، اگر موردی پیش آمد باید از به رخ کشیدن خانواده، و حسب و نصب و مال و ثروت و جوانی و زیبایی و علم و دانش، نسبت به یکدیگر سخت بپرهیزند، که فخر فروشی ایجاد آزار روحی و سوز درونی می کند، و گاهی شرمندگی، و زمینه خشم و نفرت، و کینه و دشمنی و نشان دادن عکس العمل در طرف مقابل به بار می آورد، و چه بسا که به جنگ و دعوا، و کشاکش و نزاع و تفرقه و طلاق منجر شود، در این صورت بار سنگین این همه طبقات زشت فخر فروشی به گردن گردن فخر فروش است.^۲

امیرالمومنین علیه السلام می فرمایند: ((لاحق اعظم من الفخر^۳)). حماقتی بزرگتر از فخر فروشی به دیگران است.

در هر صورت زن و شوهر باید نسبت به یکدیگر از انتخاب خانواده، جمال، مال و منال، اندوخته و ثروت، علم و دانش، بپرهیزند که همه ی اینها از بین رفتنی است، و این اخلاق ابلیسی مایه ی دردسر و زحمت و رنجش خاطر، و موجب از بین رفتن عشق و علاقه، و باعث دعوا و نزاع و طلاق و جدایی می شود.^۴

^۱ لقمانی، همسران زندگی، الگوی بالندگی، ص ۸۷.

^۲ انصاریان، نظام خانواده در اسلام، ص ۲۵۳.

^۳ خوانساری، شرح آقا جمال خوانساری بر غرر الحکم و درر الحکم، ص ۳۰۲.

^۴ انصاریان، نظام خانواده در اسلام، ص ۲۵۳.

۲-۷ دروغ گویی

صداقت اگر چه در برخی از موارد، پرهزینه است، اما مایه نجات انسان است؛ اما دروغ نه تنها مشکلی را حل نمی کند، بلکه پایه های زندگی را خرد می کند. برخی برای این که از کنار مشکلی به راحتی عبور کنند، دروغ می گویند. اینها از هزینه های صداقت می ترسند؛ در حالی که حتی اگر دروغ بتواند، مشکلی را حل نماید، به دنبال خود چند مشکل جدید تولید می کند. اگر انسان بخواهد برای هر کدام از مشکلات جدید، یک دروغ بگوید، اولاً مجبور است انبوهی از دروغ های هماهنگ را تولید کند، ثانیاً سرانجام رسوا و رو سیاه خواهد شد؛ چرا که دروغ گو، فراموش کار است و قدرت هماهنگی با دروغ های خود را نخواهد داشت.^۱ همین امر مهم منجر به این می شود که زن با دروغ های پی در پی خود مرد را از زندگی مشترک خسته کرده و او همیشه در دوراهی صداقت و دروغ باشد و جدایی را ترجیح به ادامه زندگی مشترک بدهد.

۲-۸ عدم صمیمیت

صمیمیت مستلزم در میان گذاشتن احساسات و تجارب با یکدیگر و مهم ترین عامل تحکیم زوج ها می باشد. شناخت متقابل، حمایت و کمک به یکدیگر، تقسیم شادی و غم، احساس شاد بودن در کنار همسر، باعث صمیمیت می شود. صمیمیت به تدریج ایجاد می شود و به تدریج با بیان افکار و احساسات، حمایت و تایید رفتارهای مثبت یکدیگر، افزایش میابد، هر چه وجوه مشترک بیشتر شود صمیمیت عمیق تر می شود و تعهد بین زوجین نیز بیشتر می شود اما اگر این صمیمیت کم باشد هر کدام از زوجین روز به روز از هم فاصله گرفته و نتیجه آن یک زندگی کسل کننده و در نهایت منجر به جدایی می شود.^۲

^۱:عباسی ولدی، گرداب دروغ، ص ۵۶.

^۲:اسماعیل بیگی، غلامرضایی، معجزه صمیمیت، ص ۱۹۶.

نتیجه گیری

خانواده یکی از رکن های مهم جامعه است. و نقش مهمی در پیشبرد اهداف جامعه ایفا میکند. برای رسیدن به چنین هدفی باید موجبات استحکام و امنیت آن را فراهم کرد. یکی از عوامل مهم در استحکام خانواده شناخت علل فردی طلاق در مردان مانند نداشتن ارتباط کلامی موثر، ضعف اقتصادی، بد اخلاقی و ترش رویی و در زنان از جمله پر خاشگری، افسردگی و بی ادبی در کلام می باشد که اگر هر کدام از زن و مرد آگاهی های لازم را کسب نکنند چه بسا زندگی آنان با مشکل مواجه می شود و در آخر منجر به طلاق می گردد ولی اگر هر کدام از طرفین برخی علل فردی که منجر به جدایی می شود را شناسایی کنند و حتی در مواردی پیش از آنکه کار به دعوا و مشاجره برسد به روان شناس مراجعه کنند شاید آمار طلاق به طور چشمگیری کاهش پیدا کند.

مآخذ

- ۱: آملی، جوادی، زن درآینه جلال و جمال، اسراء، ۱۳۸۸ ه. ش.
- ۲: بهشتی، احمد، خانواده در قرآن، بوستان کتاب قم، چاپ دوم، ۱۳۷۷ ه. ش.
- ۳: دریایی، محمد، آداب زناشویی در عرصه مسائل جنسی، سفیراردهال، ۱۳۹۱ ه. ش.
- ۴: کرباسی، محمدعلی، کتاب شناسی آسیب شناسی اجتماعی، امیرکبیر، ۱۳۸۲ ه. ش.
- ۵: مطهری، مرتضی، نظام حقوقی زن در اسلام، نشرهاجر، چاپ پنجاه و یکم، ۱۳۸۸ ه. ش.

فهرست منابع

- * قرآن کریم، «اللهم قمشه ای، مهدی».
- * نهج البلاغه، «دشتی، محمد»، انتشارات جلوه، ۱۳۹۲ ه. ش.

فارسی

- ۱: انصاریان، حسین، نظام خانواده در اسلام، ام ابیها، چاپ دوازدهم، ۱۳۷۸ ه. ش.
- ۲: آژیر، حمیدرضا، خانواده در پرتو قرآن و سنت، گروه حدیث، چاپ دوم، ۱۳۸۹ ه. ش.
- ۳: برجی نژاد، زینب، شرابخواری، 1403/02/28. www.ahlobait.com 9:05.
- ۴: حسینی، داود، روابط سالم در خانواده، بوستان کتاب، چاپ هفدهم، ۱۳۸۶ ه. ش.
- ۵: حسین زاده، علی، همسران سازگار، امام خمینی، چاپ سوم، ۱۳۸۷ ه. ش.
- ۶: خنیفر، حسین، پورحسینی، مزده، مهارت های زندگی، نشرهاجر، ۱۳۸۷ ه. ش.
- ۷: خوانساری، محمدبن حسین آقا جمال، شرح آقا جمال خوانساری بر غررالحکم و دررالحکم، «جلال الدین حسینی ارموی محدث»، چاپ چهارم، ۱۳۶۶ ه. ش.
- ۸: اسماعیل بیگی، زهره، غلامرضایی، حمیدرضا، معجزه صمیمیت، نسل نواندیش، چاپ دوم، ۱۳۸۷.
- ۹: کرات، مرضیه، جلالی، خدیجه، صیادی، سمیه، همکاران، ارتباط کلامی همسران از منظر اسلام و روان شناسی، اسرار علم، ۱۳۹۵ ه. ش.
- ۱۰: عباسی ولدی، محسن، گرداب دروغ، آیین فطرت، چاپ سوم، ۱۳۹۶ ه. ش.
- ۱۱: لقمانی، احمد، همسران زندگی الگوی بالندگی، بهشت بینش، چاپ دهم، ۱۳۸۹ ه. ش.
- ۱۲: مصطفوی، جواد، بهشت خانواده، هاتف، چاپ هشتم، ۱۳۷۵ ه. ش.
- ۱۳: مصطفوی، جواد، بهشت خانواده، هاتف، چاپ چهارم، ۱۳۷۵ ه. ش.
- ۱۴: موذنی، ترانه، برخورد با خیانت زن، 1400/11/6. www.dr taranehmoazeni.com. 9:7.

۱۵: هاشمی فرد، میراحمد، مسائل و اختلالات جنسی در زن و مرد، سهامی چهر، چاپ دوم
۱۳۴۸ ه.ش.

عربی

۱: اسحاق، محمد بن یعقوب، الکافی، دارالکتب الاسلامیه، جلد ۲، ۴، ۱۴۰۷ ق.